

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Bernardini Scardaeonii Patauini Presbyteri de Castitate Libri Septem

Scardeone, Bernardino

Venetiis, 1542

Sente[n]tiae nobiliu[m] philosophoru[m] co[n]tra uoluptates ca. xx

urn:nbn:de:hbz:466:1-30433

aliquid iam tuto committere, quod uxorem eius uellet esse celatum? uel etiam uiciniam? Quid si uxor (ut sæpe contingit) zelotipa fuerit, & ex eo (ut est uulgus foeminarum) forte in sanierit? quoniam pacto poterit ferre, ut uideat puellas, aut iuniores foeminas, de quibus fortassis male suspicatur, mariti pedibus prouolutas; & (ut confitentis decet) ore ad os, & in aure obloqui secreta? Quid si male moratos liberos (ut sit uulgo) contingat educari? O qualia, quantaq; hinc scandala ad perniciem animarum, & corporum hac licentia parentur, ut non is iam pastor super gregem datus, sed lupo potius uideri, diciq; possit. Cæterum ut quam male quadrent eiusmodi libidines & uoluptates uero contemplationibus addicto: apertus perspicias sententias sapientium philosophorum de uoluptatibus in mediū pferemus.

Sententiæ nobilium philosophorum contra uoluptates. C A P. X X.

Quinq; esse hominis sensus scribit Aristoteles, per quos uoluptas uel animo, uel corpori quæritur: & ex his omnem uoluptatem, quæ immodice capitur, asserit turpem, & improbam esse: uerum quæ ex gustu, atq; tactu, qui sunt ex omnibus sensibus maxime uoluptarij, eam omnium foedissimam. Iste enim duæ uoluptates gustus uidelicet & tactus: idest cibi & ueneris solæ existunt nobis communes cum belluis: & ideo in pecudum, ferarumq; animantium numero habendum esse dicebat, quisquis ferarum in morem, plus æquo, hisce uoluptatibus occupatur. Quis enim inquit habens aliquid humani pudoris, uoluptatibus istis duabus conuindi, & comedendi, quæ homini cum sue, atq; asino communes sunt, gratuletur? Extat eiusdem philosophi utilissimum, idemq; sanctissimum documentum, quo monet uoluptates abeūtes considerari debere, earumq; tur-

V ili

DE MOLESTIIS CONIV.

pissimos, & amarissimos fines nosci, quo facilius ab-
 sterreamur ab his, & minus cupide eas amplius repeta-
 mus. De uoluptate aut in communi ueteres philosophi
 uarias, diuersasq; atq; sibi inuicem repugnantes sententias
 habuerunt. Epicurus enim ob hanc ipsam uoluptatem
 maxime infamis, in ea sibi summum bonum constitu-
 bat. Contra uero Antisthenes sectæ cynicæ illustrator
 summum malum in ea ipsa uoluptate ponebat. Speusip-
 pus autem, & cum eo omnis academia uetus, uolupta-
 tem, & dolorem æque duo mala esse dixerunt opposi-
 ta inter se: bonum uero esse, quod utriusq; medium for-
 ret. Zeno stoicus censuit uoluptatem esse indifferentem,
 nec bonū omnino, nec plane malū: quod adiaphoron
 Græce dicitur. Gritolaus peripateticus multo uerius, &
 malum esse per se uoluptatem esse aiebat, & multa præ-
 terea mala ex se se parere. Refert Cicero in libro, qui de
 Senectute, uel Cato maior inscribitur, Architam Tarenti-
 num magnum in primis atq; præclarum uirum dicere
 solitum, nullam capitaliorem pestem hominibus natura
 datam esse quam corporis uoluptatem: cuius auida libi-
 dines temere & affrenate ad potiandum incitatur. Hinc
 pauperem, cædes, prodiones, euersiones urbium, stu-
 pra adulteria, & omne flagitium nasci dicebat: ac nullū
 deniq; scelus, nullumq; tam magnum facinus fore, ad
 quod suscipiendum non libido uoluptatis impelleret.
 quonq; homini Deus nihil præstabilius mente dedisset,
 huic diuino muneri, ac dono, nihil tam esse inimicum, q̄
 uoluptatem: quatenus libidine dominante temperantia
 nullus locus esse possit: neq; in uoluptatis regno uilo pa-
 cto uirtutem posse consistere. Quod ut magis conspicu-
 cum appareret, fingere animo iubebat aliquem tanta
 incitatum corporis uoluptate, quanta percipi potest ma-
 xima: nemini censebat fore dubium, quin tam diu, dum
 ita uoluptate gaudeat, nihil agitare mente, nihil cogita-
 tione consequi posse. Siquidem quum ea dominatur,

omne
 quam
 comm
 Plato
 niam
 boni d
 impre
 aliqua
 deret
 q̄ frat
 tem so
 immo
 ullum
 ptati c
 solitus
 uenere
 sibi hab
 poreis
 uideri
 esse di
 eum p
 ad mo
 teneret
 nibalis
 animi,
 piit, c
 afferri
 ta præ
 esse qu
 mus, &
 Pythag
 ceda er
 nã freq
 pus sol
 contin

omne animi lumen extinguere: consilium impedit: & tanquam inimica rationi nullum prorsus habet cum uirtute commercium. Recte ergo ingenii, & doctrinae princeps Plato uoluptatum malorum escam appellabat, quoniam, ut Cicero interpretatur, sic ea homines sub spe boni capiuntur, ut pisces sub spe cibi hamis fallentibus imprecantur. Quotus autem quisque hominum nisi spe aliqua, uelut esca illectus, ad peccandum gratis accederet? Ab Homero Iccirco uoluptas fraus appellatur, quod fraudulenter homini quantumuis sapienti auferre mentem soleat. Dicit namque idem Plato hominem propter immodicam uoluptatem de statu suae mentis elabi: nec ullum cum modestia, aut temperantia esse posse uoluptati commercium. Is propterea (ut refert, D. Augustinus) solitus erat frequenter admonere suos discipulos, ut a ueneriis uoluptatibus omnino abstinerent: persuasumque sibi haberent, ueritatem ipsam, quam quaerebant, non corporeis oculis, aut sensu aliquo, sed sola mentis puritate uideri posse: cui percipiendae nihil magis impedimento esse dicebat, quam uitam libidinibus deditam. Et ideo ferunt eum perdurasse: coelibem, & uitam castam duxisse usque ad mortem. Cato dicebat animum eius, qui a moribus teneretur, in alieno corpore uiuere. Plutarchus in uita Hannibalis, Carpunt inquit, blandae uoluptates omne robur animi, indolentemque uirtutis, & ingenium labefactant, & consilium eripiunt, quoniam nihil periculosius uoluptate humano generi afferri potest. Hippocrates & ipse diuina uir scientia ut multa praecclare, sic hoc breuiter, coitum uenerium: dixit partem esse quadam morbi teterrimi, quem latine comitialē nuncupamus, & uulgus, licet imperite, caducum appellat. Propterea Pythagoras dicere solebat, tunc ueneriam uoluptatem excedam esse, quam homo seipso infirmior effici uelit. Ita re uera est: nam frequens concubitus, (ut Cornelius Celsus docet) corpus soluit, ac debilitat, sicut econuerso firmat, ac roborat continentia. Egregie Cato ille Ciceronianus magnam

DE MOLESTIIS CONIV.

habendam censuit esse senectuti gratiam, ob præclarum munus ætatis illius: quando quidem id auferat senibus, quod est in adolescentia turpissimum: diffuere scilicet libidine, & obscœnis uoluptatibus inquinari: Ideoq; liberam: assererat solam ætatem senectutis, quæ non esset fœdis eiusmodi libidinibus mancipata. Neq; secus atq; hic Latinus, Cato, Græcus Sophocles, qui ætate iam senior requisitus à quodâ, num adhuc rebus ueneris ueteretur: Bona inquit uerba quæso amice. Ego uero liber ter istinc, tanquam à domino agresti, & furioso profugi. Non possum tacere alterum quoq; Catonis oraculum maxime memorabile. Cogitate inquit cum animis uestris si quid uos per laborem recte feceritis, labor ille à uobis cito recedet: benefactum autem à uobis, dum uiuitis, non abscedit. Si qua uero per uoluptatem nequiter feceritis, uoluptas cito abibit, nequiter autem factum illud, apud uos semper erit. Sapientissime sane dictum, ac præ oculis semper mentis habendum. Quid enim uel ad laboriosum uirtutis studium amplectendum, uel ad dolosum uoluptatis solatium fugiendum, aut aptius, aut sapientius excogitari potuit: Anæus quoq; Seneca nihilo inferior Catone, neminem ait turpius occupari, quàm qui uino, & libidini uacat: cæteros, & si uanæ gloria imagine teneantur, speciosius tamen errare: & licet auaros, licet iracundos enumeres, uel delatores, omnes tamen istos uirilius peccare, in uenerem autem, ac libidinem projectorum inhonestissimam labem esse. Talius enim (ut ipse inquit) est animus fractus, & mēs impotens cogitare aliquid præclarum, aut aliquid decorum meminisse, aut quid diuinum intelligere, consilii prorsus ac rationis expers: atq; id tantum bonum esse diffinies: quod si pecudes loqui possent, appellarent uoluptate. Idem alibi tam male sentit de uoluptate, ut asserat se habere pro comperto uoluptatem ipsam plures occidere, quam gladium. Cicero rursus de eiusmodi hominibus

in suis o
hominu
dior, qu
mulat a
quo iute
gnam n
& reici
(inquit
uirtute
illum, ai
demus
petente
riat, eo
num d
bus, &
Idem a
asperna
qui uol
teriti, in
dem o
rissime
cit loq
centem
huc fin
corpus
pore q
animi,
rumq;
uolupt
uolau
ptantur
hic au
terram
teris n
de Fin

in suis officiorum libris ita differuit. Sicut quidam, inquit, homines non re, sed nomine, nam si quis est paulo erectior, quamuis uoluptate capiatur, occultat tamen, & dissimulat appetitum uoluptatis propter uerecundiam. Ex quo intelligitur corporis uoluptatem non satis esse dignam hominis praestantia, eamque propterea contemni, & reici oportere. In eodem quoque opere, Voluptates (inquit) blandissimae dominae maiores partes animi a uirtute detorquent. Et in quaestionibus tusculanis. Quid illum, ait, quem libidinibus inflammatum, & furem uideamus, omnia rabide cum in explebili cupiditate appetentem, quodque affluentius uoluptates undique hauriat, eo grauius, ardentiusque sitientem, non recte miserisimum dixeris? Et in oratore, Omnibus (inquit) in rebus, & uoluptatibus maximis fastidium finitimum est. Adem alibi nemo ipsam uoluptatem, quia uoluptas sit, aspernatur, sed quia consequuntur magni dolores eos, qui uoluptatibus perfruuntur. Et pro Marcello, praeteriti, inquit, uoluptas pro nihilo est. Praeclare haec quidem omnia Cicero de uoluptate: at qui illud & praeclearissime, ubi Scipionem Africanum de his ipsis rebus facetiloquentem per somnium cum altero Scipione, ac dicentem, non patere caelum nisi his, qui quum inclusi adhuc sint in corpore, eminent foras ea scilicet, quae extra corpus sunt contemplantes, & uoluptate reiecta, a corpore quam maxime sese abstrahentes: quoniam eorum animi, qui sese corporeis uoluptatibus dederunt, eorumque se quasi ministros praebere, & impulsu libidinum uoluptatibus obedientium, deorumque: & hominum iura uiolauere, corporibus elapsi circa terram ipsam uoluptantur. Nempe si Christianae ueritatis conscius fuisset hic auctor, ubi dixit, Circa terram ipsam uoluptatur, sub terram dixisset flammis perpetuis concremantur: in caeteris nihil discrepat a christiana pietate. Sed & in libro de Finibus bonorum quid potuit dici religiosius? Fluit

DE MOLESTIIS CONIV.

Inquit uoluptas corporis, & prona quæq; auolat, sæpi
 usq; relinquit caulam pœnitendi, quam recordâdi. Nec
 minus sapienter de his ipsis rebus hunc eundem Africanum.
 Liulus noster facit loquentem, ut ægrum Mafiniffæ
 sæ animum ab amore Sophonisbæ suis adhortatiõibus
 auocaret. Aliqua inquit te existimo Mafiniffa intuentem
 in me bona, & principio in Hispania adiungendam amicitiam
 mecû uenisse, & postea in Africa te ipsum, spemq;
 omnis tuas in fidem meam commisisse. At qui nulla earum
 uirtus est, propter quam appetendus tibi uisus sim,
 in qua ego æque atq; temperantia, & continentia libidinum
 gloriatus fuerim: hanc te quoq; ad cæteras eximias
 uirtutes Mafiniffa adiecisse uelim: nam nõ, (mihi credæ)
 tantum est ab hostibus armatis ætati nostræ periculum,
 quantum à circumfuis undiq; uoluptatibus: qui eas sua
 temperantia frenauit ac domuit, multo maius decus ma
 ioremq; uictoriam sibi peperit q̃ nos Syphace, uicto habuimus.
 Quis Appelles quæso faciem quâpiam pœnitentia
 culo doctæ manus expressius effingat, quam hic auctor
 hanc pestem lactæ linguæ uerbis expressit: Non mihi
 excidit illud quod apud Plautum poetam comicum legi
 de uoluptate memorabile. Amor, inquit, & melle, &
 felle, foecundissimus gustu dat dulce, amarum ad saturita
 tatem usq; aggerit. Et rursus. Ita diis placitum, ut uoluptati
 in cœrorum semper comes sequatur. Et item alibi. Qui
 potest (ait) mulieres uitare, uitet: & quotidie pridie caueat
 at, ne faciat, quod pigeat postridie. Plauti uero æmulus
 Terentius. Voluptates, ait, licet in præsentia sint suaves,
 semper tamen secum iunctam habent pœnitentiam. Ex
 pressus quoq; de ea uoluptate supra memoratus Seneca.
 Venit (inquit) transiens, & in ipso suo usu perimitur:
 huius inopia torquet, copia strangulat: miseri dñi ab
 illa deseruntur, multo miseres si obruuntur: sicut de
 præhensi mari Syrtico: modo in sicco destituuntur, mo

do in
 gitati
 quit p
 bibit
 Idem
 nem
 dit. Q
 tis: A
 dum,
 eadue
 næ su
 pro n
 haber
 captã
 uentia
 tem: p
 Volu
 multu
 primu
 cuius
 substa
 sui per
 incipit
 ta ele
 ter qu
 lo (op
 lebris
 fina,
 contin
 dæ, n
 tibus
 cebat,
 sibi im
 meim

do in summa unda fluctuatur. Hanc sequitur sollicita cogitatio, trepida spes, anxia uita. Et rursus alibi. Si qua inquit per uoluptatem nequiter feceritis, uoluptas cito abibit, nequiter factum apud uos perpetuo remanebit. Idem quoque ubi de beata uita differit, per comparationem uirtutis, ita elegantissime uoluptatem reprehendit. Quid dissimilia (inquit) immo diuersa componitis? Altum quiddam est uirtus, excelsum, & regale, inuisum, infatigabile. Voluptas humile, seruire imbecillum, caducum, cuius statio, ac domicilium fornices, & popinae sunt. Virtutem in templo inuenies, in foro, in curia, pro muris stantem, puluerulentam, coloratam, callosas habentem manus. Voluptatem latitantem, ac tenebras captantem, circa balnea, ac sudatoria, ac loca adilem mententia mollem, eneruem, mero atque unguento madentem: pallidam, ac fucatam, & medicamentis pollutam. Voluptas tunc, quum maxime delectat, extinguitur: nec multum loci habet, itaque cito implet, & tedio est, & post primum impetum marcet. Nec id unquam certum est, cuius in motu natura est: sed neque potest ulla eius esse substantia, quod uenit, transit ue celerrime, in ipso usu sui periturum. Eo enim peruenit, ubi desinit: & dum incipit, spectat ad finem. Haec ibi Seneca ubi multa eleganter contra uoluptatem connexuit. Sapienter quoque de hac ipsa uoluptate differunt Epictetus philosophus sua quondam aetate sapientiae fama percellens: duo dicebat esse uitae multo omnium grauissimas, atque teterrimas, intolerantiam, scilicet, & incontinentiam: quum aut iniurias, quae sunt ferendae, non ferimus: aut a quibus rebus, aut uoluptatibus continere debemus, non continemus. Itaque dicebat, quicumque haec duo uerba cordi haberet, eaque sibi imperando, atque obseruando curaret, eum fore ferme impeccabilem: uitamque uicturum semper tranquillum.

DE MOLESTIIS CONIV.

simam. Verba illa duo hæc sunt, P A T E R E.
A B S T I N E. Sed nec ullo quoq; pacto in-
uoluendum est silentio quid, C. Fabricius ex sua lega-
tione reuersus (fuerat enim apud regem Pyrrhum lega-
tus) domi suis ciuibus enarrauerit: quidue ei, M. Curius,
& T. Conruncaneus sapientissimi uiri responderint,
Retulit is quidem se audiuisse à Thessalo Cynea Athe-
nis quendam, qui sapiens haberetur, disputare, solitum
omnia, quæ agimus in uita ad uoluptatem esse referen-
da, illamq; finem esse, ac præmium omnium laborum.
Quo audito, T. Conruncaneum, & M. Curium ita præ-
catos ferunt, Dent dii talem sapietiam Samnitibus, ipsiq;
Pirrho, aliisq; hostibus. P. Romani: Pessimum scilicet
malum præcati, sub eo nomine sapientia. Scite admo-
dum etiam Democritus Venerein damnauit, dicens eam
esse, propter quam homo extra se positus mentem per-
deret, & alius exiliret ex homine. Sed nec Apulei quoq;
hic est prætermittenda sententia: quam de ueneris natu-
ra, non minus uere, quam ingeniose commentus est.
Flamma (inquit) sæui amoris parua quidem primo ua-
pore delectat, sed fomento consuetudinis exestuans, imo
modico ardore totos comburit homines. Et Valerius
Max., nihilo seclis de hac eadem uoluptate sentiens, q̄
cæteri: ita & ipse ualde eleganter eloquitur: si demum per-
nates, ea ciuitas, id regnum æterno gradu facile stabunt,
ubi minimum uirum ueneris, pecuniæq; cupido sibi uent
dicauerit. Dictum sane præclarum, atq; uerissimum. Nã
quæ istæ generis humani certissimæ pestes subintrant,
mox ibi inflamia flagrat, & iniuria dominatur. Iccirco
scite Agefilaus sciscitanti cuidam, quid Spartaæ fructus at-
tulissent Licurgi leges: Voluptatum respondit contemp-
ptum: innuens non alia magis ex re solere rem publicã
corrûpi, quam ex uoluptatibus, atq; delitiis: quoniam ibi
nulla esse libertas potest, ubi luxus, & libido, regnat. Me-
rito ergo Socrates dicere solebat, eos, qui se ad cõriment

LIBER QVARTVS M 159

tiam exercui etiam, longe plus uoluptatis habere, ac mi-
nus doloris, quam qui summa cura perciperent sibi per
incontinentiam uoluptates: quando incontinentia ipsa
præter animi sibi male consciï tormentum, & præter in-
famiam, atq; egestatem, ipsi etiã corpori frequenter plus
afferat molestiæ, quàm delectationis: & econuerso, con-
tinentiam, & optima quæq; quâuis difficilia, si quis assue-
uerit, esse iucundissima. Aiebat insuper turpe esse si quis
sua sponte seruiens uoluptatibus, talem se faceret, qua-
les nemo domi suæ habere uellet seruos. Huic rei adsti-
pularur & Silius peregregius poeta, ita dulci sono carmi-
ne modulatus.

Q uippe nec ira deum tantum, nec tela, nec hostes.

Quantum sola nocet animis illapsa uoluptas.

Ebrietas est fida comes tibi, luxus, & atris.

Circa te semper uolitans infamia pennis.

Docuit & Anacharsis philosophus ex Scytarum genere

sapientissimus uel dormiens, duo membra, propter gra-
uissimum periculum & dānum, quod illis in est, esse ho-

mini præcipuo, studio cohibenda: penem scilicet, & lin-
guam. Nam coenatus is apud Solonem, qui erat ex ses-

stem sapientibus, ubi se quieti dedisset, repertus est hoc

gestu dormire: ut dexteram ad motam haberet ori, fini-

stram pudendis: quod per Solonem sic fuit interpreta-

tum Anadiarsim per ea innuere uoluisse, hæc duo mem-

bra in primis coercenda esse, atq; custodienda semper,

& ubiq; ne peccent. At quanto mihi præclarius dictum

illud. Demosthenis quàm Anacharsis gestum, uideri so-

let: quatinus luculentissime omnem uoluptatis ipsius ma-

turam uno fere uerbo detexit. Nam auctore Gellio, quū

Lais Corinthia ob uenustatē, ac elegantia formæ gran-

dem pecuniam demereret: conuentusq; ad eam ditiorū

hominum ex tota Græcia celebres fierent: nullusq; ab

ea admitteretur, nisi qui tantum daret, quantum ipsa de-

posceret: poscebat autem procaciter nimiam quantita-

DE MOLESTIIS CONIV.

tem. Hanc Demosthenes fama eius formæ pertractus
 clanculum adit, atque ut sui sibi copiam faceret efflagita
 uit Lais uero (ut fit) nominem in tuita, atque ut erat, di
 uitem machinata, decem milia nummum poposcit. Dem
 mosthenes tali petulantia mulieris, ac præcii quantitate
 stomachatus, repente abiens hoc pulcherrimum uerbū,
 atque memorandum responsum, ei pro pecunia de re
 liquit. Ego pœnitere tanti non emo. Vide quæso quā
 eleganter expresit ueneræ uoluptatis naturam, eam ap
 pellans pœnitentiam: quando quidem uenus ipsa, ut ferè
 uoluptates omnes, pœnitentia terminatur. Ad idem fa
 cere uidetur q̄ Pythagoras ab animali habente nigrā cau
 dam dicebat abstinendum: idest à uoluptate, quæ finem,
 qui per caudam interpretatur tristem habet, tale enim
 quid nigredo demonstrat. Sed sapienter & Diogenes il
 le nobilis Cynicus scorta eiusmodi formosa appellita
 re mulsum letiferum consueuerat: quod dulce sapiat tan
 tummodo dum auritur: haustum uero ubi ad cor altius
 descenderit, enecel ut uenenum. Non est hic inuolens
 dum silentio etiam præclarum dictum potius q̄ factum
 Lyfymachi: qui ob penuriam aquarū codectus est desu
 derio potus sese dare Scythis hostibus in deditioem.
 Is ubi frigidam aquam bibisset. Dii boni, inquit, tam bre
 uis uoluptatis causa, quantam deposui foelicitatem. Ita
 sanè & nobis cogitandum est, ob potiunculam ueneræ
 uoluptati q̄ mortiferum uirtus in nostra uiscera attrahit
 mus. qualem seruitutem incurrimus: quantāque amittit
 mus foelicitatem: non ut ille temporalem, sed eternā. So
 crates apud Platonem facere dolium esse Danaidum
 dicit in explebilem uoluptatem. Architas appellitabat
 uoluptatem capitalem hominum pestem. Sophocles fru
 riosam belluam at Cicero blandissimā dominam: Dio
 genes nihilo mitius inexpugnabilem feram. Sed quid
 opus pluribus testimoniis in tam aperta ueritate. Est

enim d
 mus pl
 mes, &
 luptate
 maxim
 atque a
 sed nec

N
 S Ed
 Eth
 modo,
 philoso
 simam u
 ex mult
 posint.
 um Fir
 tentiam
 dum qu
 tuentem
 uientem
 enim uis
 unum,
 can, fa
 quid sibi
 tut, ut
 gligant
 ne uicti
 magis in
 scant, lab
 aliud ref
 ris uoluit

enim de hac re inter sapientissimos quosque viros sumus placidissimusque consensus: ut iam omnes unanimes, & uno ore confirmant pestiferam esse omnem uoluptatem, & eam præsertim, quæ ueneris rebus inest, maxime letalem: sive illo foedisimo Epicuro patrono, atque assertore uoluptatû excepto, qui nedum sapiens sed nec satis quidem uir habitus est a sapientibus.

Nostrorum Christianorum sententiæ contra uoluptatem. Cap. XXI.

Sed iam planè satis in exprobranda corporis uoluptate Ethnicorum sententiis immorati sumus: superest modo, si uacat audire, ut omisis his, ex nostris etiam philosophis Christianis aduersus hanc eandem spurcis simam uoluptatem sententiâ afferamus, quæ selectæ ex multis delectare sanè potius, quam lassare legentem possint. Et ut ab eloquentissimis incipiamus Lactantii Firmiani irridentem Aristippi de uoluptate sententiam audiamus. Aristippo inquit ne respondendum quidè duco: quem corporis semper uoluptatem tuentem, nihilque aliud quàm uentri, & ueneri seruientem, nemini dubium est hominem non fuisse. Sic enim uixit, ut nihil inter eum, pecudemque distaret, nisi unum, quod loquebatur. Quod si asino, aut sui, aut cani, facultas loquendi tribuatur: quærasque ab his, quid sibi uelint, quum fœminas tam rabide consecretantur, ut uix diuelli quæant: cibos etiam potumque negligant: cur etiam alios mares uolenter abigant, aut ne uicti quidem subsistant: sed à fortioribus contriti, eo magis insectentur: cur nec imbres, nec frigora pertimescant, laborem suscipiant, periculum non reculent: quid aliud respondebunt: nisi summum bonum esse corporis uoluptatè: eaque se appetere, ut afficiatur sua uisissimis sen-